

A KORRUPCIÓ PARLAGFŰTERMÉSZETE

CORRUPTION AND RAGWEED

Huff Endre Béla ^{1*}<https://orcid.org/0000-0002-5093-291X>

¹ Nemzetközi Gazdaságtan Tanszék, Neumann János Egyetem, Gazdaságtudományi Kar, Kecskemét
<https://doi.org/10.47833/2023.1.ECO.001>

Kulcsszavak:

Parlagfű, parlagterület,
hiánygazdaság, parlagfűkontroll,
korrupciókontroll

Keywords:

Ragweed, waste, deficit economy,
ragweed control, corruption control

Cikk történet:

Beérkezett 2022. október 29

Átdolgozva 2023. február 5.

Elfogadva 2023. február 10.

Összefoglalás

A korrupció komplex gazdasági, társadalmi, kriminológiai természetű, de nem mezőgazdasági probléma. Ennek ellenére érdemes észrevenni néhány párhuzamot közöttük, melyből a korrupciókutató tanulhat.

Abstract

The corruption has complex economic, social, criminological features, but it is not a problem from the agriculture. Nonetheless, it is worth to recognise many important similarities between them, that can be beneficial for the corruption research and handling.

1. Bevezetés

A korrupció komplex gazdasági, társadalmi, kriminológiai természetű, de nem mezőgazdasági probléma. Ennek ellenére érdemes észrevenni néhány párhuzamot közöttük, melyből a korrupciókutató tanulhat.

A korrupció komplex gazdasági, társadalmi, kriminológiai, és jogi, de nem mezőgazdasági probléma. Ennek ellenére érdemes némi rokonságot észrevenni közöttük és a parlagfű között. Agrárszakember számára ez közömbös lehet, de a korrupciókutató munkáját segítheti. Továbbiakban ezekre a párhuzamos összefüggésekre, rokon természetűkre figyelünk oda. Igen hasznos lenne, ha párhuzamos elemzésük által sikerülne további ismeretekhez jutni, melyek hatékonyabbá tennék a korrupcióellenes fellépést. Alapkérdéseink a következők: Vajon, van-e a parlagfűnek olyan természete, amely rokonítható a korrupcióval? Természetének beazonosítása mennyiben képes segíteni a korrupcióelleni küzdelmet?

2. A parlagfűtermészetről

Nevét ismerve, valami nagyon kellemes és szép dolognak tarthatnánk. *Carl von Linné* foglalta elsőként a növények rendszertanába *Ambrosia* elevatorként (nyúlánk ambrózia), illetve *Ambrosia artemisiifolia* (üröm levelű ambrózia) néven. Az ókori görögök az istenek eledelének tartották. *Linnét* is a legnagyobb jószándék vezethette, amikor szépsége alapján nevesítette. A világon számos köznyelvi megnevezése létezik. Van, ahol megtartják rendszertani nevét, míg máshol egyszerűen gyomnak nevezik.[†] Úgy tűnik, számukra nem feltűnő az a tulajdonsága, amire

* E-mail: huffeb1958@gmail.com

[†] Franciák, németek, olaszok megtartják isteni szépségére utaló *ambrosia* nevét. Angolok, finnek szerint *ragweed*, tehát gyom, miként a görögök szerint is az, ezért *agrighthort*-nak, azaz vad fűnek hívják. Kínaiak szerint: *tun cao*: zsenge fű. Japánok szellemesen nevezték el: *butakusa*-nak, malacfűnek.

a magyar köznyelv utal, és amire korrupciókutatóként figyelhetünk fel: *parlagfű!* Találó kifejezés, hiszen életerét a parlagon hagyott területek adják.

Korrupcióról mondja a közvélemény és szakirodalom egyaránt, hogy „közrossz.” Ugyanezt állítja a parlagfűről is. Mindkettő ellen jogrendszerünk zéró toleranciát hirdet, és igyekszik szigorúan szankcionálni. Egyiket azért, mert a legveszélyesebb allergén növénynek tekinti. Másikat azért, mert társadalmi alapértékeinket, gazdasági és etikai (morális) normáinkat képes aláásni, gátolva a dolgok normális menetét, a gazdaság hatékony működését. Érdemes egyetérteni a korrupciókutatás klasszikusával, *Johannes graf Lambsdorffal*: szerinte a korrupció egyfajta „láthatatlan láb” (Unsichtbaren Fuß),^{*} mely el tudja gáncsolni a gazdasági mechanizmusokat. Tekinthejtük még „homokszemnek” is,[†] azzal, hogy „fogaskerekei” közé keveredve rongálja a „gépezet” hatékonyságát.

3. Parlagon hagyott területről

A parlagfűre és a korrupcióra egyaránt jellemző, hogy parlagon hagyott területeken burjánzik, él a kihasználatlanul hagyott terület adta lehetőségeivel. Ez a tulajdonság a parlagfű nevében is benne van. Természetére kettősség jellemző, miközben hihetetlenül agresszív, az emberi egészségre veszélyes allergén gyomnövény, eközben figyelmeztető szerepet is betölt. Figyelmeztet egyrészt a kihasználatlanul hagyott tájra, annak veszélyeztetettségére, másrészt óvja, védi a talajt a szikesedésétől. Felismerhető utak, vasutak, építési területek mentén, elhanyagolt vidékeken, legelőkön, árokpartok mentén.

A parlagfűvel fedett táj nagyságát egyfajta tájökölógiai markernek is tekintheti az agrárszakember. Ez persze, nem valami pozitív értékmérő, sokkal inkább vészjelzőként érdemes használni. *Molnár V. Attila* szerint Magyarország kitétsége különösen nagy: 6 millió ha mezőgazdaságilag hasznos földterületéből 5 millió ha parlagfűvel fedett. [18] Ezzel Európában vezető szerepet kapott térségünk. Amerikában őshonos, onnan behurcolt növényről lévén szó, logikus a kérdés: Európa más országaiban ügyesebben védekeznek ellene, azért van belőle ott kevesebb? Ez nem valószínű. A Kárpátmedence mikroklímája, és a globális felmelegedés együttesen kínálnak számára különösen kedvező életteret, miközben az ember életerét csökkenti. *Boros Gabriella* találóan mondja róla: ökológiai „integritászavart” okoz ember és környezete között, [6] aminek épp térségünk az első számú kárvallottja.

Mi a helyzet a korrupcióval?

Felismerhető közöttük a hasonlóság. Szakirodalom, miként a parlagfűvet, a korrupciót is, újabban integritászavarként határozza meg. Tegyük hozzá, ez az amerikai és holland szakirodalomból átvett kifejezés nem pusztán a korrupcióra, de számos egyéb, leginkább morális probléma vonatkozásában használatos,[‡] mellyel könnyű összemenni a korrupcióval.

Kiket nevezünk ezek után korrupciónak? A korrekt azonosítás érdekében szűkítsük le a fogalmat kizárólag azokra, akik korrupcióban érintettek, akik a gazdaság parlagon hagyott tereit használják ki a maguk javára, a konkurenseik kárára. A korrupció is egyfajta parlagon hagyott területen zajlik. Ha morális kérdésként tekintjük, úgy magatartásukat, értékrendünk szerint tisztességtelennek tartjuk. Klasszikus jelentése */!*, is erre utal,[§] mellyel kapcsolatban közmegegyezés alakult ki. Átlagember, sőt pártállástól függetlenül a politikusok is, üldözendőnek tartják. Úgy tartják, viszonylag könnyű felszámolni, hiszen morális vétségnek, törvényszegésnek

* *Adam Smith* láthatatlan keze (Unsichtbaren Hand) fogalmi ellentétéként talált rá a „láthatatlan lábára” (Unsichtbaren Fuß).

† *Lambsdorff* nyomán, a gyakran vele vitatkozó, *Werner Rügeler* nevezte így a korrupció természetét. (<http://www.transparency.de/Graf-Lambsdorff-Johann-The.1324.0.html> /Letöltve: 2013-06-25/)

‡ *Báger Gusztáv* felsorolja mindazokat a tartalmi elemeket, melyek az integritást meghatározzák, kiemelve a megvesztegethetetlenség, pártatlanság, elfogulatlanság, és a korrupcióval szorosan összefüggésbe hozható erényeket. Mellette azonban (amerikai és holland kutatásokra hivatkozva) a fogalom alá sorolja még a csalás, hatáskör túllépését, érdekonfliktusokat, nepotizmust, diszkriminációt, fenyegetést, információval visszaélést, szervezeti erőforrások pazarlását, személyi szabadidőben a közérdeket sértő magatartást. [2 61-63.old.] Fogalom meghatározásakor *Báger* korrekten járt el, azonban vitatható, hogy e fogalom, a maga komplex tartalmával a korrupciókutatás alapfogalmává tehető. Miután az Állami Számvevőszék a Holland Számvevőszékkel 2007 augusztusában szakmai megállapodást kötött [2 111.old], az integritásfogalom használata mentén kezdte el a munkát. Úgy állítva be a problémát, mintha elég lenne pusztán etikai, jogi kérdésként kezelni.

§ *Corruptio* (latin) = *megromlás*. Ezt vette át a neolatin nyelv, mint *korrupt*, *feslett* állapotú egyén. Latin szólás szerint: „*Corruptio optimi passima*.” (Megromlik a legjobb is.) Korrupcióval, tehát mindenki érintkezésbe kerülhet, az ember ui. esendő lény. *Rotterdam* *Erasmus* ezért tartja az átlagembert „balga lény”-nek.

tekintik. Ezek után az a különös, ha pusztán jogi szankciókkal elintézhető, akkor miért nem számolták még mindig fel?

Korrupció, leginkább a parlagon hagyott társadalmi viszonyok gazdasági problémájaként fejti ki hatását. A parlag itt is valami hiányra utal. *Kornai János* a szocializmus közgazdaságtanát vezette le általa. Hiány az a kihasználatlanul hagyott lehetőségek terepe, amit egyrészt parlagon, kezeletlenül *!!/* hagytak,* másrészt a korrupció számára teret engedtek. A hiány kielégítése kétféleképp lehet: egyrészt magának a hiánynak megszüntetésével, másrészt a döntéshozó pozícióban lévő személy/személyek megkönyékezésével. Amikor a korrumpáló és korrumpált, tehát korrumpált szereplők, megkönyékeznek egymást, kialakul korrumpált viszonyuk, mely által a korrumpáló számára a hiány feloldódik, mégpedig a kirekesztett fél/felek rovására. Mi tehát a parlag? Az a terep, ahol a hiány állapota generálódik, ahol mindhárom érintett szereplőben frusztráló érzést kelt. *John Coleman* a kriminális cselekményhez vezető körülményeket és alkalmakat vizsgálta vállalatok életében, megállapítva: alkalom hiányában vétkes cselekedet el sem követhető. Megfelelő alkalomra feltétlenül szükség van, de kell még hozzá erős készítő érzés: a „frusztráció.” [7] Ez alapozza meg a kezdeményező fél elszántságát, hiszen nagyon szeretne hozzájutni a számára fontos dologhoz, tárgyhoz, vállalva akár kriminalitást is. Megkeresi hozzá korrupcióra szintén készen álló partnerét, akiben szintén erős igény van a kezdeményezés elfogadására.

4. Parlagfű- és korrupció-kontrollról, kontrollingről

Parlagfű-kontroll és korrupció-kontroll a zérótoleranciával összefüggő ismeretanyagok és tevékenységek összehangolásáról szól. A kontroll ellenőrzést jelent. Kontrolling a programok tervezésével, szervezésével, a folyamatok visszacsatolásával, kontrolálásával foglalkozó tudomány. Használja őket a gazdaság és pénzügytan tudománya, újabban a kriminológia is, mint kriminális kontrollt.[14] Vétkes cselekedet elítéléseként, amennyiben kriminális korrupcióról vizsgálunk, a korrupciókutatás is épít rá.† Mezőgazdaságtan – ismereteim szerint – ezen a néven nem foglalkozik vele. Viszont körül írja, amikor kriminalizálja (tehát kriminális kontroll alá vonja) a parlagfűvet. Azáltal válik számunkra érdekessé, hogy miként teszi ezt? Melyek azok a tapasztalatai, melyek hasznosak lehetnek a korrupció kutatásakor?

Parlagfűkontroll

Kontroll alatt tartása természetének fel- és kiismerését jelenti. Ennek csak egyik, igaz, legfontosabb sajátossága, hogy különösen veszélyes gyomnövény, miközben a parlagi területek fűfélésekként akár hasznosnak is tekinthetnénk. Kontroll alatt tartásakor e kettős természetével egyaránt számolni kell. Látni fogjuk később, hogy a korrupciót is hasonló kettősség jellemezi.

Minden rendelkezésre álló megműveletlenül hagyott földterületet kihasznál, megóvva azt a szikesedéstől. Figyelmeztet a parlagon hagyott földre. Feladatot ad: fel kell azt térképezni, ki kell használni, meg kell művelni, a fű által elfoglalt területet, és magát a gyomot fel kell számolni! Több mint száz éve *Campbell*, amerikai agronómus, indította el a talajművelésben a nedvességmegtartó technikák alkalmazását. [3] Módszere mára a globális felmelegedés csapadékszegény időjárására adható releváns válasz lett. Kultivátorok bevezetésének, amit ő már annak idején javasolt, nem elhanyagolható mellékhatása a tarló gyommentesülése.‡

A súlyos allergén gyomnövények, különösen is a parlagfű „első számú növényi közellenség” (Molnár V Attila) vált. Miért? Magyarországot az utóbbi ötven év alatt borította be. Mára kb. 10 milliárd példány – lakosságárányosan személyenként 1000 tő – megsemmisítésére lenne szükség. Pollenzórása nyárutón akár több száz km távolságra is képes egyetlen nap alatt *!!/* eljutni, melyet a száraz, meleg, szeles időjárás segít. Csapadék ugyan megállítja, de az megbejuttatja a talajba, ahol viszont *allelökemikáliákat* termel, gátolva más növények fejlődését. Ez az agresszivitás járul hozzá terjedéséhez. Ha parlagon telepedik meg, talajvédelmi szerepe okán akár

* *Kornai* magát a parlag szót nem használta, de a legkülönfélébb hiányjelenségek leírásakor indirekt módon benne érti. [15]

† Érdemes egyetérteni *Korinek Lászlóval*, aki szerint a bűnözés kontroll alá vonása a bűnösnek nyilvánított cselekmények széleskörű vizsgálatát kell jelentse. Mint írja: hamis az a látszat, miszerint „a törvényeknek egyszerű megoldásokkal (például több rendőr szolgálatba állításával) visszaszoríthatók.” Nem lehet más sem a kriminális korrupció, sem a kriminalizált parlagfű megítélése.

‡ *Campbell* vita az 1910-es évektől már a magyar szakirodalomban is megjelent. Ezt aktualizálta *Birkás Márta*, mondván, a csapadékszegény és elszikesedő talajviszonyok extra veszélyeket rejtenek. Szántás, különösen is az őszi mélyszántás helyett boronálás, mulcsművelés, és kultivátoros művelés biztosít a talaj számára a kellő védelmet. [4]

hasznosnak is mondhatnánk, de kultúrnövények között már pusztása jellemző. Növényélettannának ismeretében *Mikulás József* egy un. integrált módszert* ajánl ellene. [17] A következőket kell hozzá figyelembe venni:

- Pusztán részeredményekhez vezet, ha csak egyetlen eszközt vetünk be ellene
- Növényélettani sajátosságait kihasználó módszerek lehetnek hatásosak.
- Annak érdekében, hogy allergén pollenszórása ne következhesen be, magát a szaporodását kell megakadályozni.

A módszernek fontos felismerése: a pusztán mechanikus védekezés, tehát a kaszálás, nem elég hatásos módszer ellene. Ez tanulságul szolgál a korrupcióellenes programok tervezésekor. Szerencsésebb, magát a parlagot (korrupció tekintetében a hiányt) felszámolni. Ha nem a problémát, tehát annak eredetét, hanem pusztán következményét „írtjuk,” azzal burjánzását segítjük.

Ideális a biológiai védekezés lenne ellene. Optimista és pesszimista véleményeket egyaránt megfogalmaz a szakma. A legelfogódottabb pesszimista nézet szerint, ez az Amerikában őshonos növénynek létezik ott természetes ellensége, sajnos Európában ilyen nincs. A NÉBIH (Nemzeti Élelmiszerlánc-biztonsági Hivatal) már optimistán áll a kérdéshez, kutatásai szerint van rá esély, hogy ellenségére találjunk. Tekintettel arra, hogy közel száz éve Európába telepedett, előbb-utóbb megjelenik természetes ellensége is. Egyet már találtak: *Ophraella Communa*, amit *Parlagfű olajos bogár*nak neveztek el. Milánó mellett találtak rá. Sárgásbarnás színű, aki már a parlagfüvet is felvette táplálékláncába. Hazánkban egyetlen példányát ezidáig Sárbogárd mellett azonosították be, továbbiak keresése folyamatban van. [URL-1]

Korrupciókontroll

Kontroll alatt tartása természetének fel- és kiismerését jelenti, hasonlóan, miként azt a parlagfű vonatkozásában megfigyeltük. Különösen veszélyes társadalmi és gazdasági jelenség. Egyaránt nehéz felismerni és beazonosítani, különösen hogy nemcsak az átlagember, de jogász és kriminológus szakma is gyakran összemosza más vétségekkel. A média is rendszeresen összemosza más, nagyértékre elkövetett csalásokkal, sikkasztások, és egyéb esetekkel. Az integritás fogalom bevezetésével a fogalom tiszta használata még homályosabbá vált.

Nehéz addig fellépni ellene, míg pontosan nem definiáljuk, és nem különítjük el más normaszegő cselekményektől. Kontrollálása azt igényli, hogy beazonosítsuk a benne érintett szereplőket. Szereplők alatt persze nem az összes érintett szereplők konkrét számát értjük, hanem szerepköröket. Kriminológiailag beazonosíthatunk: egy, kettő, három és négy szereplős elkövetést. Jegyezzük meg, ezek a szerepek a nem kriminális korrupcióban is élnek, de velük a továbbiakban, területi okok miatt nem foglalkozunk. [11]

- Bűncselekmény alapesetben két szereplővel azonosítható: A kriminális[†] eseményt az elkövető (Cr/x/) és áldozatával (~Cr/z/). Sajátos esetben elég hozzá egyetlen szereplő is, amikor x szereplőnk önmagának árt (~Cr/x/). Öngyilkosságot követ el, hogy ez által pl. elkerülje a felelősségre vonást.
- Korrupciós természetű vétségek jellemzője, hogy legalább három, adott esetben négy szereplő érintett benne. A korrupciót kezdeményező korrumpáló K/x/ és a kezdeményezést elfogadó korrumpált (K/y/), akik között egyfajta titkos szövetség alakul ki (K/x/&K/y/) a kívülálló felek (~K/z/) megkerülésére. Minden olyan vétség, melyben csak két szereplő azonosítható (csalás, sikkasztás, garázdaság, zsarolás stb), noha kriminálisak, de nem kriminálisan korrumpáltak. A korrupció legalább három szereplő meglétét feltételezi.
- Negyedik szereplő akkor jelenik meg, amikor a korrumpáló (K/x/) és korrupciót elfogadni kész (K/y/) szereplők egymásra találását egy negyedik fél (K/w/), az un. korrupciós brókerek (leginkább jogászok) segítik. Nagyértékű tenderberuházások korrupciója nélkülözhetetlen szereplőjéről van szó. (K/x/&[K/w/]&K/y/) Ő hozza össze, ill. simítja el kriminálisan korrupt viszonyait.[13]

* 2008-ban Budapesten tartották az Első Nemzetközi Parlagfűkonferenciát. Ennek tanulságait vették alapul a későbbi kutatók. *Kazinczi Gabriella* és *Novák Róbert* állítják (2012-ben a Vidékfejlesztési Minisztérium számára elkészített tanulmányukban): integrált módszer alkalmazása hatásos ellenszert kínál. *Mikulás* is ezt emeli ki.

†Cr /lat./= crimen, bűn. Tartalmát tekintve kriminális vétség, akár etikai, akár jogi értelemben, miután a-nomiás, normaszegő cselekedetre vonatkozik. Kriminális tartalmat (Cr) a társadalmi-etikaihoz képest szűkebben értünk. Etikai vétséget a társadalom morálisan, míg a kriminális vétséget a hatályos törvények szankcionálnak.

Parlagfűhöz hasonlóan a korrupciónak is van kettős természete. Egyrészt, a gazdasági viszonyainkat gáncsolni képes „láthatatlan lábként”, igen átható veszélyforrásnak számít. Gallupintézet mérése szerint Magyarországon GDP arányosan 25% államháztartási hiányt generál. (2021-es adatokra számolva ennek mértéke: 1 422 660 Ft/fő.) Másrészt, a gazdaság parlagerületei figyelmeztető szerepet is betölt. A keletkezett hiány a gazdasági élet egészére gyakorol hatást. Az államháztartás makrogazdasági viszonyaira ugyanúgy, mint mikro szintjeire. A parlagi körülményeket (értsd: a hiányt) kihasználva sajátos gazdasági viszonyokat hoz létre. Ne csak a szocializmus strukturális hiánygazdaságára gondoljuk, de kapitalista viszonyok között is kimutatható jelenségekre. Hiányt a maga módján kezeli, „olajozza” a folyamatokat. Mikro szinten elég hozzá „kis boríték”, makro szinten, pl. tender beruházások során, a „lobbizás”, az urambátyám kapcsolatok, un. kapcsolati tőke igénybevétele a jellemző. „Olajozásnak” valóban van serkentő hatása, az viszont látszat, hogy általa a gazdaság élénkülne. Épp ellenkezőleg. Nem hagyhatjuk figyelmen kívül az általa kirekesztett, kárvallottak tömegét. A GDP-arányos veszteség számításakor azokkal is kell számolni, akik nem akarnak sem korrumpálni, sem korrumpálva lenni, vagy éppen nincsenek abban a helyzetben, hogy korrumpáltak lehessenek.

Mi tehát a korrupció? Tette fel a kérdést *Hofi Géza*. „Amiből kihagytak!” *Hankiss Elemér* társadalmi csapdaként határozta meg, melyben az együttműködő játékosok elkönnyvelhető nyeresége kisebb, mint az általuk okozott gazdasági, társadalmi károkozás, amit a kirekesztettek szenvednek el. A csapdából nehéz kikeveredni. A korrump játékosokat túl szoros érdekszövetség köt össze. *Thomas Schelling* kísérletére hivatkozva mutat rá, hiányzó hősöket igényel a korrupciós játszmák felszakítása. [10 33. old.]

Ha hősöknek tekintjük a korrump játszmát kerülőkre, úgy azt a látszatot keltjük, mintha ellenük természetes ellenszer nem lenne. A parlagfűkontroll tanulsága, hogy **egyrészt**, integrált módszer lenne érdemes használni, **másrészt**, érdemes lenne rátalálni természetes ellenszerére, **harmadrészt**, csak végső esetben kellene – igaz, ekkor a kötelező – „kaszálas” mechanikus eszközét alkalmazni.

- Integrált módszerét követve tanácsos a következőkre figyelni:
Be kell látni, a korrupció komplett társadalmi, gazdasági, morális jelenség. Nem szerencsés ezt felbontva, csak egyetlen tényezőjét kiemelve harcolni.
Korrupció is a konkrét (társadalmi) közegébe van beágyazva. Sajátosságait kihasználva érdemes stratégiát tervezni. Parlafű felszámolásának tanulsága: tanácsos a pollenszórást megelőzően végezni. Korrupció ellen is az a harc hatásos, amikor még a potenciálisan korrump játékosok még nem találtak egymásra. Eredményesebb a megelőzés, mint a már kialakult viszonyok felszámolása.
- Mi a korrupció természetes ellenségei? Ellensége az a hiányállapot, mely a kialakult parlagerületek hatására egymással összehozza a szereplőket. Klasszikus példaként szokták felhozni az orvosi hálapénzt, a magyar egészségügy rákfenéjét. Ma is jelen van az egészségügyben, igaz, a 2022-es látványos orvosbérrendezés érzékelhető módon csökkentette a hálapénzfelfogadás kényszerét. Hálapénz természetes ellenszere benne érintett személyek kiszolgáltatottságának a látványos csökkenése lenne. Egészségügyi szakdolgozók alul finanszírozásának következménye a hiányuk, illetve korrumpálhatóságuk.
- Parlafű felszámolására már létezik kialakult program. Korrupció felszámolása tekintetében is követni érdemes módszerét: parlagerületet még füvesedését megelőzően kell gondozás alá venni, megakadályozva virágzásukat, és virágszórását. Mi a tanulsága? Célszerűbb megelőzni, mint megvárni „virágzásukat,” amikor már késő, amikor leleplezésük igen nehezzé vált, miután kialakult az un. *transzparencia paradoxon*.[†] Minél intenzívebb küzdelmet folytatnak ellene a hatóságok, minél szigorúbb büntetéssel fenyegetik az elkövetőket, érdekszövetségük annál szorosabbá válik. Leleplezésük még nehezebb. [12]

^{*} *Kornai* kimutatta, a kapitalista viszonyok között lehet jellemző, leginkább a vállalati költségvetés „felpuhítása” során. „A kapitalista rendszer több szférájában érvényesül a PKK (puha költségvetés korlát) alkalmazása. Nem csak esetlegesen, a körülmények végtelen összejátszása folytán, hanem visszatérő módon jelenik meg az intézmények és viselkedési minták együtt állásaként.” [16 24. old.]

[†] Transzparencia paradoxonának kifejtésére ebben a tanulmányra nincs mód. Máshol tárgyalom. Legrészletesebben a *Korrupció, avagy a transzparencia paradoxona* című, gazdasági, pénzügyi ellenőrzéstani témájú dolgozatomban. [12]

- Felszámolásának végső eszköze a pollenzórás előtt, a kaszálás. Nem ideális, de ha elmarad a megelőzés, végső megoldásként kell alkalmazni. Korrupció ellen sem ideálisabb módszer a jog „kaszájának” igénybevétele, miután elmaradt a megelőzés, nem marad más, vele kell próbálkozni. Esetünkben a zéró tolerancia jogáról beszélünk.

5. Zéró toleranciáról

Legmagasabb szintű, értsd: ellentmondást nem tűrő szigorúságot értünk alatta. Ez található mind a szakma, mind a politika, mind a közvélemény elvárásaival. Látszólag könnyű dolga van jogalkotó és jogalkalmazó szervezeteknek, miután mind a parlafűkontroll, mind korrupciókontroll elfogadja a teljeskörű hatósági szigor alkalmazását.

A zéró fogalma némi magyarázatot igényel. Amerikában a nyolcvanas évek elején a bűnözéskontroll szemléletváltozásának hatására jelent meg, *Magnus Hörnqvist* (2003-ban) a következőképp magyarázott: A büntetőjog kiterjesztésének (értsd: gyakorlatának) két iránya lehet, um. lefelé- vagy felfelé terjeszkedés. Ez utóbbira lett jellemző a zéró tolerancia. Elmossa a normaszegések közötti fokozati különbséget, és teljes szigorral reagál a korábban még a büntetőjog határterületére sem sorolt devianciákra. Pusztán rendészeti ügyekből, szabálysértésekből, bűnügyeket kreált. Kriminálpolitikai célja a közvélemény megnyerése volt, melyet el is ért. [5 738. old.] A „lefelé terjeszkedés” a büntetési szigor növelését ugyanúgy eredményezte, mint a rendészet szerepének felértékelését, de egyúttal a szabálysértések számának növekedését is. Pro és kontra, számos szakmai vitát indítva el. Két modell kristályosodott ki:

- Chicagói modell szerint a bűnelkövetések veszélyforrásaira, háttereik feltárására kell hangsúlyt helyezni, közben szigorúbb keretek közé szorítva a rendőri tevékenységet, megelőzve önkényes akcióikat. Szükséges jó kapcsolatot ápolni a kisebbségekkel, és szegényebb társadalmi csoportokkal.

A modell alkalmazásával érték ugyan el rendészeti, és büntfelderítési eredményeket, de ezek nem voltak látványosak.

- New-Yorki modell szerint a veszélyforrások beazonosítására, és felszámolásukra kell hangsúlyt helyezni, a zéró tolerancia bevezetésével. E modellt alkalmazva 1993-1998 között a bűnözés 44%-al csökkent.

Összegezve tapasztalatait: elmondható, hogy miközben a felderítések eredményei látványosan növekedtek, megnövekedett a börtönök népessége. Rendőrökkel szembeni kontroll csökkenése következtében magasabb lett a rendőri túlkapások száma. [9 807. old.]

A magyar büntetőjoghoz a „lefelé terjeszkedés” áll közel. Ez adott lehetőséget a zéró tolerancia bevezetéséhez, akár a parlafű, akár a korrupció elleni fellépés számára. A 2012-ben elfogadott IV., új büntetőjogi novella (C törvény a Büntető Törvényről, továbbiakban: Btk.) tovább erősítette az intézkedések jogi hátterét. Kimondta: fel kell lépni a társadalomra nézve veszélyes cselekedetekkel szemben. Veszélyesnek minősül „az a tevékenység, vagy mulasztás, amely mások személyét, vagy jogait, illetve Magyarország Alkotmány szerinti társadalmi, gazdasági, állami rendjét sérti, vagy veszélyezteti.” (Btk.4 (2)) A szöveget *Balogh Ágnes* a következőképpen értelmezte: „A társadalmi veszélyesség a cselekményt jellemző objektív kategória. Egy magatartás nem önmagában veszélyes a társadalomra, hanem attól függően tekintjük hasznosnak, vagy károsnak, hogy milyen következményeket idézett, vagy idéz elő.” [1 87. old.] Noha a törvény szövege magát a zéró tolerancia kifejezést nem használja, de a veszélyesnek ítélt dolgok és cselekmények szigorúbb mérlegelését lehetővé teszi, kiterjesztve más törvények, jogszabályok felé is. Kriminálpolitikai hozzáállás kérdése a veszélyforrások súlyozása, egészen a zéró toleranciáig.

Jogi eszközök a parlafű ellen

A parlafűellenes zéró toleranciát tekintjük úgy, mint olyan jogi eszközt, amely megengedi, sőt, megköveteli a teljes hatósági szigor ellen, akiknek kötelességük felszámolni a parlafűvet még a pollenzórást megelőzően, de ezt nem tették, nem teszik meg.

Parlafűellenes harc már jóval a parlafű fölszámolásának 2012-ben meghirdetett integrált módszer programját megelőzően megjelent. A 90-es években kristályosodott ki a szakemberek részéről, hogy kemény harcra kell felkészülni. 1997-1999 között végzett széleskörű szakmai

együttműködés eredményeként 2000-re egy igen jelentős szakanyag gyűlt össze, amire akcióprogramot hirdettek meg. Beszámoló a Nemzeti Környezet-Egészségügyi Akcióprogram (NEKAP) keretében végzett tevékenységről címmel jelent meg. [19] Ez egészült ki a teljes hatósági szigor szorgalmazó végrehajtási tervvel. Mai napig ható érdeme, hogy összefoglalta a program keretfeltételeit.* A szigor két iránya rajzolódott ki:

- Egyrészt, a parlagfű ellen, mint a legveszélyesebb allergén gyom ellen, meghatározta a célt, a növény életterét, a lehető legteljesebb mértékig fel kell számolni.
- Másrészt, megnevezte a védekezésben érintett összes személyt, akiknek kötelességük a teljes szigor érvényesíteni, akikkel szemben az illetékes hatóságok is kötelesek fellépni, amennyiben nem tennének eleget feladataiknak.

Mindkettőre szükség van ahhoz, hogy az Akcióprogram eredményes legyen.

A Program meghirdetésével egyidejűleg – mintegy, azt támogatva – az Országgyűlés törvényt fogadott el a növényvédelemről (2000. évi XXXV tv. (V.17)). Később ez kiegészült a szigor fokozó, Az étel-miszerláncról és hatósági felügyeletről szóló 2008. évi XLVI törvénnyel. Zéró toleranciának alkalmazásának fenyegető tartalmát már a 2021. június 28-i kormányhatározat összegezte, „Szigorított parlagfű elleni védekezés szabályozása, küszöbön a határszemle” címmel.

A parlagfűellenes programok végrehajtása, a közérdekű védekezések elrendelése és szigora tekintetében mind az agrárszakmai, mind a jog szigora komoly eredményeket ért el. Sikertelenül jelentősen visszaszorítani „elszámú ,növényi közellenségünket’.” Hatásos módszernek bizonyult a bevezetett zéró tolerancia.

Jogi eszközök a korrupció ellen

Jogi eszközök bevetése, a parlagfűellenes „harc” alapján, szintén tartogat megszívleendő tanulságokat.

Bebizonyosodott, hogy a parlagfű elleni leghatékonyabb módszer a megelőzés. Korrupcióelleni „harc” vonatkozásában sincsen másként. Amennyiben ez nem lenne hatékony, marad a legszigorúbb fegyver, a zéró tolerancia módszere. Ennek a parlagfű ellen több szintjét ismertük meg a parlagfű elleni jogi eszközök kapcsán: egyrészt, kegyelmet nem ismerő fellépés a gyomnövény ellen, másrészt szigor alkalmazását a feladatait elmulasztó területtulajdonos és használójával, de akár az érintett hatósági személyekkel szemben is. Mind ezek példaértékűek lehetnek a korrupció ellenes hatósági szigor számára.

A korrupcióellenes jogi szigor fokozásának csak van értelme, miután megelőző intézkedések történtek, de hatástalannak bizonyultak. A zéró tolerancia bevezetésekor számolni kell kockázatával – a parlagfű ellenes zéró tolerancia kapcsán ilyenekkel nem találkozunk – ez a transzparencia paradoxona.

Korrupció, mint közrossz társadalmi, sőt politikai megítélés[†] tekintetében konszenzus van. Ez minden korrekten meghozott intézkedés végrehajtását képes segíti. Igaz, az aktuális pártpolitikai érdekellentétek ellenhatásával számolni kell.

- A 2015-ben meghozott Korrupcióellenes intézkedési terv[‡] feltérképezte a végrehajtásban résztvevő szervezeteket. Széles bázist hoztak létre azzal a céllal, hogy ne pusztán szakpolitikai csomagként működjön, de társadalmi alapokra legyen helyezve.

* Az Akcióprogram pontosan megfogalmazta célkitűzését, megnevezte az OKI Biológiai Monitorozását Osztályt, mint koordináló szervezetet, a munkába bevont intézményeket, kiemelve az ANTSZ Aerobiológiai Hálózat szakmai koordinátor feladatait. Érdeme az anyagnak, hogy a parlagfűmentesítés sikerének feltételeként határozta meg társadalmiasítását. Mindenkinek feladata a maga módján tenni ellene, erre tekintettel kommunikációs, és oktatási programok szervezését is előírta. [19 55.old.]

NEKAP a teljes szigorúságot a gyomnövény ellen hirdette meg. Leszögezte még (hivatkozva a vele párhuzamosan elfogadott 2000. évi XXXV. (V.17) törvényre), hogy a közérdekű védekezés során, vétséget elkövetőkkel szemben határozottan kell lépni.

† Csak az utóbbi húsz évben olyan nevezetes politikai programok születtek, mint Keller László (MSZP) államtitkár Üvegseb programja, 2006-ban Dávid Ibolya (MDF) Tiszta Kezek Háza terve, Gyurcsány Ferenc (akkor még MSZP miniszterelnök) Antikorrupciós csomagterve, Varga Mihály (FIDESZ pénzügyminiszter aspiráns) terve a korrupció miatt elmaradt állami bevételek költségvetésbe visszaforgatásáról. 2009-ben Sólyom László (államfő) által felállított Bölcsék Tanácsa is előállt antikorrupciós javaslatcsomagjával. A 2010 után megalakult II. Orbán kormány szintén a szigorítás mellett foglalt állást, majd később a „zéró tolerancia” szellemében.

‡ 1336/2015 (május 27) Kormányhatározat a Nemzeti Korrupcióellenes Program és az azzal összefüggő intézkedések 2015-2016. évre vonatkozó terve elfogadásáról. Feladatokköröket határozott meg a kormányzatot, államháztartási intézményeket, közzsféra érintett intézményeit, ellenőrző hatóságait. Közöttük is kiemelten az igazságszolgáltatást, a jogalkotás és végrehajtás szereplőit. Javaslatai között külön is szerepelt (1336/2015 (május 27) /11. pont) a Program társadalmiasítása a civil szféra bevonása révén.

- A 2020 júniusában elfogadott új stratégia* a zéró tolerancia irányába tett lépésként értékelhető. A korábban már nevesített hatóságok közül kiemelt szereppel látta el a Belügyminisztériumot, kezdeményezve számára egy Kísérleti Projekt létrehozását. A Projekt célja egy „automatizált” döntéstámogató, és folyamatainak átláthatóságát biztosító rendszer működtetése (1328/2020 2. pont), továbbá a mechanizmust működtetni képes informatikai rendszer kiépítése, amely elemzi a korrupciós kockázatokat (1328/2020 3. pont). Célként határozta meg továbbá egy antikorrupciós képzési program kialakítását és működtetését is (1328/2020 4. pont). A Minisztérium alá rendelt program egyik fontos kezdeményezése volt, hogy kezdeményezett egy korrupciós tematikájú Bűncselekményi Esettár felállítását (1328/2020 6. pont).

A korrupció elleni zéró tolerancia programok aktuális eseménye, hogy az EU közpénzügyi szabályozás elvárásaival összhangban, az Unió felé irányuló közpénzek elszámolásának tisztaságát felügyelő hivatal felállítására 2022. szeptemberében kormányhatározat született (1424/2022 (szeptember 5.)) egy Korrupcióellenes Munkacsoport, december 1-ig történő felállítása tárgyában. Különlegessége, hogy benne a mindenkori aktuális kormányzati, és nem kormányzati (NGO) tényezők egyaránt szerepet (mégpedig pártpolitikákon átívelő szerepet) kell kapjanak paritásos alapon.

6. Tanulságok

A parlafű és a korrupció természetének párhuzamos elemzésével levonhatjuk a következtetést, igen sok és tanulságos a hasonlóság, érdemes vele a továbbiakban is foglalkozni. Nyilván, csak korrupciókutatók érdeklődésére számítok, mezőgazdászokra, parlafűkutatókra kevésbé. A „növényi közellenség” ellen vívott küzdelemnek vannak olyan eredményei, melyeket érdemes figyelembe venni antikorrupciós programok kialakítása során. A parlafűkontroll során megismert három lépcsőfokot az integrált módszer alapjának tekintettük, hasonlóképp, mint a korrupciókontrollnál. Hatékony küzdelem nehezen képzelhető el nélküle.

- Pusztán egyetlen módszerre hagyatkozni veszélyes és értelmetlen. Összetett problémát, a maga komplexitásában, integráltan érdemes kezelni. Miként a parlafű ellen is pollenszórása előtt kell fellépni, korrupciót is megelőzni érdemes. Mielőtt kialakulna kapcsolat vesztegető, és megvesztegethető (tehát, korrupciós) szereplők között, addig kell megelőzni viszonyuk kialakulását. Később, szinte lehetetlen.
- Parlafűnek természetes ellenségére lenne érdemes rátalálni, egyrészt, magának a parlagerületek megművelését, vagy *Ophraella Communa* (*Parlaffű olajos bogár*) bevetését jelenti. Ha egyik sem marad a kaszálás. Korrupció tekintetében sincs ez másként, természetes ellenségére, a hiány állapotot, mint parlafűt felszámolni képes körülmények bevetése a leghatékonyabb módszer. Amennyiben ezt megkerüljük nem marad más, mint a kriminalizálás fokozása, kvázi kaszálásként.
- Parlaffűkontroll végső eszköze a kaszálás. A kriminalizálás nem ideális módszer, de szükséges rossz, még mielőtt megkezdéné pollenszórását. Hasonlóképpen mondható el ez a korrupciókontrollról, mint utolsó eszközről, és legszigorúbb módszeréről, a zéró toleranciáról. Alkalmazójának számolnia kell különös sajátosságával, a transzparencia paradoxonnal.

Irodalomjegyzék

- [1] Balogh Ágnes (2015): A bűncselekmény fogalma. Ld: Balogh Ágnes – Tóth Mihály (szerk.)(2015): Magyar Büntetőjog. *Általános rész*. Osiris
- [2] Báger Gusztáv (2012): *Korrupció: büntetés, integritás, kompetencia*. Akadémia
- [3] Birkás Márta (2004): Kételyek és megfontolandók a talajművelésben. *Mezőgazdasági Technika* (7-8)
- [4] Birkás Márta (2006): Lehet-e védekezni a klímaszélsőségek ellen? *Mezőgazdasági Technika*. (8-9)

* 1328/2020 (június 19.) Kormányhatározat a 2020-2022 közötti időszakra szóló középtávú Nemzeti Korrupcióellenes Stratégia, valamint az ahhoz kapcsolódó intézkedési terv elfogadásáról.

- [5] Borbíró Andrea (2016): Kriminálpolitika. In: Borbíró Andrea – Gönczöl Katalin – Kerecsi Klára – Lévay Miklós (szerk.)(2016): *Kriminológia* Wolters Kluwer
- [6] Boros Gabriella (2001): *A környezet és az ember ökológiai integritásának zavara: az allergia és a parlagfű*. Szakdolgozat. Kecskeméti Főiskola Kertészeti Főiskolai Kara.
- [7] Coleman, J.W. (2002): *The Criminal Elite. Understanding White-Collar Crim.* Worth Publishers. New York
- [8] Csermely Péter – Fodor István – Joly, Eva – Lámfalussy Sándor. (2009): *Szárny és teher. Ajánlás a nevelés-oktatás rendszerének újjáépítésére és a korrupció megfékezésére*. Bölcsék Tanácsa Alapítvány Kiadó
- [9] Finszter Géza (2016): Bűnözés és rendészeti modellek. In: Borbíró Andrea – Gönczöl Katalin – Kerecsi Klára – Lévay Miklós (szerk.)(2016): *Kriminológia* Wolters Kluwer
- [10] Hankiss Elemér (1983): *Társadalmi csapdák. Diagnózisok*. Magvető Könyvkiadó. Budapest.
- [11] Huff Endre Béla (2013): A korrupció háromszereplős modellje. *Büntetőjogi Szemle*. (1-2) 30-41. p. (http://issuu.com/hvg-orac/docs/bjsz_2013_1-2szam)
- [12] Huff Endre Béla (2015): Korrupció, avagy a transzparencia paradoxona. *Economica* (4/1)
- [13] Huff Endre Béla (2021): The criminology of economic control. In: Pázmándi, K. – Pétervári, K. (edit by): *Spavce – Time – Market – Economy* HVGORAC
- [14] Korinek László (szerk.)(2020): Bűnözéskontroll. Előszó. *Magyar Tudomány*. (5)
- [15] Kornai János (1989): *A hiány* Közgazdasági és Jogi
- [16] Kornai János (2014): *A puha költségvetési korlát*. Kalligram
- [17] Mikulás József (2019): Parlafű: mikor és hogyan védekezünk ellene? *Agrofórum Online* (május 25)
- [18] Molnár V Attila: Az első számú növényi „közellenség” a parlafű. *Kutatói blog*
- [19] NEKAP (2000): Beszámoló a Nemzeti Környezet-Egészségügyi Akcióprogram keretében végzett tevékenységről. 1997-1999. http://oki.antsz.hu/documents/nekap_2000.pdf
- [20] Pölös Endre (2000): Az Ambrosia artemisiifolia biológiája és az ellene való védekezés lehetőségei. *Magyar Tudomány Napja Bács-Kiskun Megyei Tudományos Fórum* (1)
- [21] Aktas, E.E (2014): A korrupció dinamikus hatásai az államháztartás végső fogyasztásaira, bizonyítékok az OECD-országokból. *Pénzügyi Szemle* (4) http://real.mtak.hu/138362/1/Aktas_2021_4_M.pdf , https://doi.org/10.35551/PSZ_2021_4_6 ...
- [22] Pölös Endre – Baglyas Ferenc – Vojnich Viktor József (2015): Parlafű, áldás, vagy átok? *Economica* (4/2) <https://doi.org/10.47282/ECONOMICA/2015/8/4/2/4586>
- [23] Nagy Erzsébet (2020): *Az örömlévelű parlafű (Ambrosia artemisiifolia L.) kloroplasztisz genomjának szekvenálása és elemzése*. Ph.D thesis. Pannon Egyetem. http://real-phd.mtak.hu/940/1/Nagy_Erzsebet_dissertation.pdf , <https://doi.org/10.18136/PE.2019.723>
- [24] Vörös Krisztina (2019): *A parlafűpollen-allergia prevenciója, rizikótényezők vizsgálata hazai gyermek populációban*. Semmelweis Egyetem Patológiai Tudományok Doktori Iskola https://repo.lib.semmelweis.hu/bitstream/handle/123456789/8797/voroskrisztina.d_DOIs.pdf?sequence=1 DOI:10.14753/SE.2020.2377

2000. évi XXXV. törvény a növényvédelemről

2008. évi XLV. törvény az élelmiszerláncról és hatósági felügyeletéről.

1336/2015 (V. 27) Kormányhatározat a Nemzeti Korrupcióellenes Program és az azzal összefüggő intézkedések 2015-2016. évre vonatkozó terve elfogadásáról

1328/2020 (VI. 19) Kormányhatározat a 2020-2022 közötti időszakra szóló középtávú Nemzeti Korrupcióellenes Stratégia, valamint az ahhoz kapcsolódó intézkedési terv elfogadásáról.

1424/2022 (IX. 5.) Kormányhatározat az európai uniós források lebonyolítását érintő jogellenességek és szabálytalanságok megelőzése, felderítése és kijavítása érdekében működő független hatóság felállításával összefüggő feladatokról.

URL1: biológiai védekezéssel a parlafű ellen. <http://portal.nebih.gov.hu/-/biologiai-vedekezessel-a-parlagfu-ellen> (Megtekintés: 2022. július 20)